

Cykling ved Vadehavet /

Radfahren am Wattenmeer

Cykelruter / Radwege

Oversigtskort / Übersicht	2
Den Kongelige Marskrute / Die königliche Marschroute	4
Kommandøren og Kaskelotten / Der Kapitän und der Wal	8
Vikinger og vadehavet / Wikinger und Wattenmeer	10
Luft under vingerne / Luft unter den Flügeln	14
Naturpark Vesterhavet / Naturpark Nordsee	16
En cykeltur på søen / Eine Radtour am See	20
Mellem hav og fjord / Zwischen Meer und Fjord	24
Nordsøruten / Nordseeküsten-Radweg	28
Vestkystruten / Nordseeküsten-Radweg	32
Nordsø-Østersøruten / Nord-Ostsee-Radweg	36
Grænserruten / Grenzroute	40
Vikinge-friser-ruten / Wikinger-Friesen-Weg	44

Turforslag / Tourenvorschläge

Niebüll	48
Amrum	50
Föhr	52
Sylt	54
Ho Skallingen	56
Kvie Sø	58
Rømø	60
Fanø Atlantvolden	62
Fanø, Big Five	64
Tøndermarsken	66
Esbjerg - Marbæk	68
Mandø	70

Legend

Oversigtskort / Übersicht

© Niclas Jessen

Velkommen

 Langs Vadehavet er der utallige muligheder for at komme på cykeltur. Vi har samlet de bedste skilte cykelruter og en række turforslag nord og syd for den dansk-tyske grænse. UNESCO Verdensarv Vadehavet er et gennemgående tema. På cykelturene er der rig mulighed for at opleve storslået natur og den ganske særlige kulturhistorie, der kommer til udtryk i de mange gamle byer. Terrænet er fladt og egner sig særdeles godt til cykling for både børn og voksne.

God cykeltur ved Vadehavet!

Willkommen

 Entlang des Wattenmeeres gibt es zahlreiche Möglichkeiten für Radtouren. Die besten ausgeschilderten Radrouten sowie eine Reihe von nicht markierten Tourenvorschlägen nördlich und südlich der deutsch-dänischen Grenze haben wir zusammengestellt. Ihr durchgehendes Thema ist das UNESCO-Weltnaturerbe Wattenmeer. Die Radtouren bieten viel Gelegenheit, die herrliche Natur und die besondere Kulturgeschichte der vielen historischen Orte zu erleben. Die Region ist flach, so dass Erwachsene wie Kinder auf ihre Kosten kommen.

Viel Spaß beim Radurlaub am Wattenmeer!

DEN KONGELIGE MARSKRUTE DIE KÖNIGLICHE MARSCHROUTE

Tønder, Møgeltønder, Højer

→ **41 km**

Panoramarute 401

Cykelturen i grænselandet rummer perler som landets ældste købstad og Schackenburg Slot, men den største perle er områdets storslåede natur.

Når I har provianteret til turen i Tønder, cykler I vestpå mod Møgeltønder og Schackenburg Slot med Slotfelt-udstillingen om egnen og om guldhornene, som blev fundet her i 1636.

Næste stop er Højer, som både er berømt for sine pølser og sin mølle. Tøndermarsken er berømt for "Sort Sol", de store stæreflokke på træk forår og efterår, men uanset årstiden kan I forvente store fugleoplevelser. De 2500 hektar eng er en del af Nationalpark Vadehavet, der er Danmarks største nationalpark og optaget på UNESCO's liste over verdensarv.

Fra Siltoft cykler I på tysk jord, og på tilbageturen kan I stå med et ben i hvert land ved grænsesten nr. 242 i Rudbøl.

© VisitDenmark.com

Tønder, Møgeltønder, Højer

→ **41 km**

Panorama-Route 401

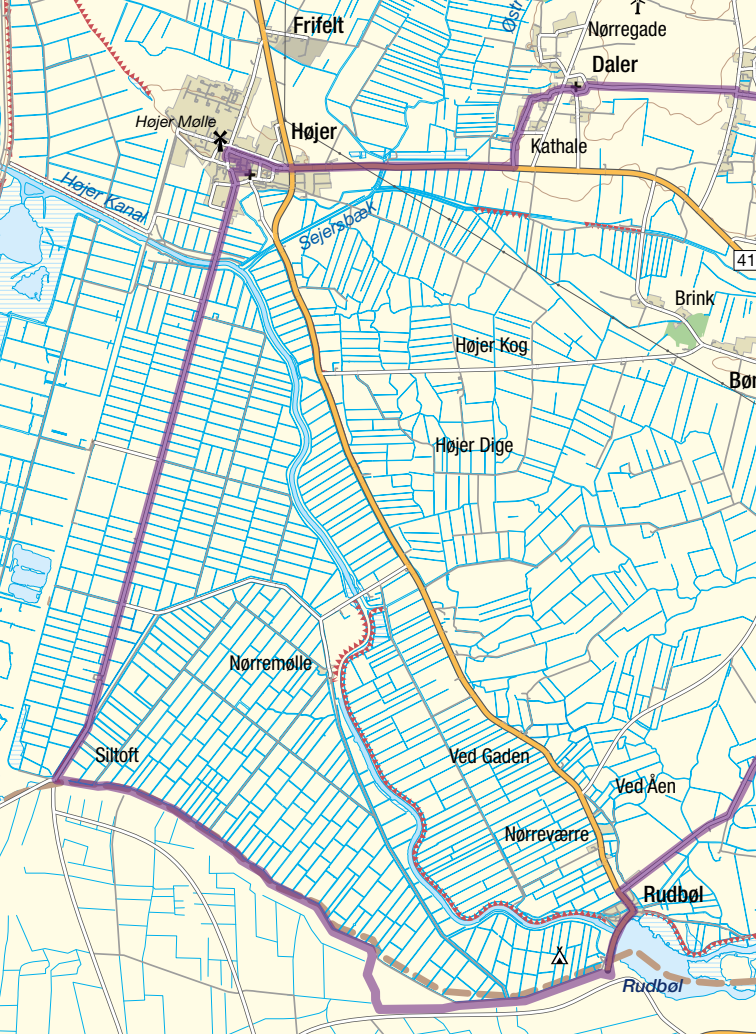

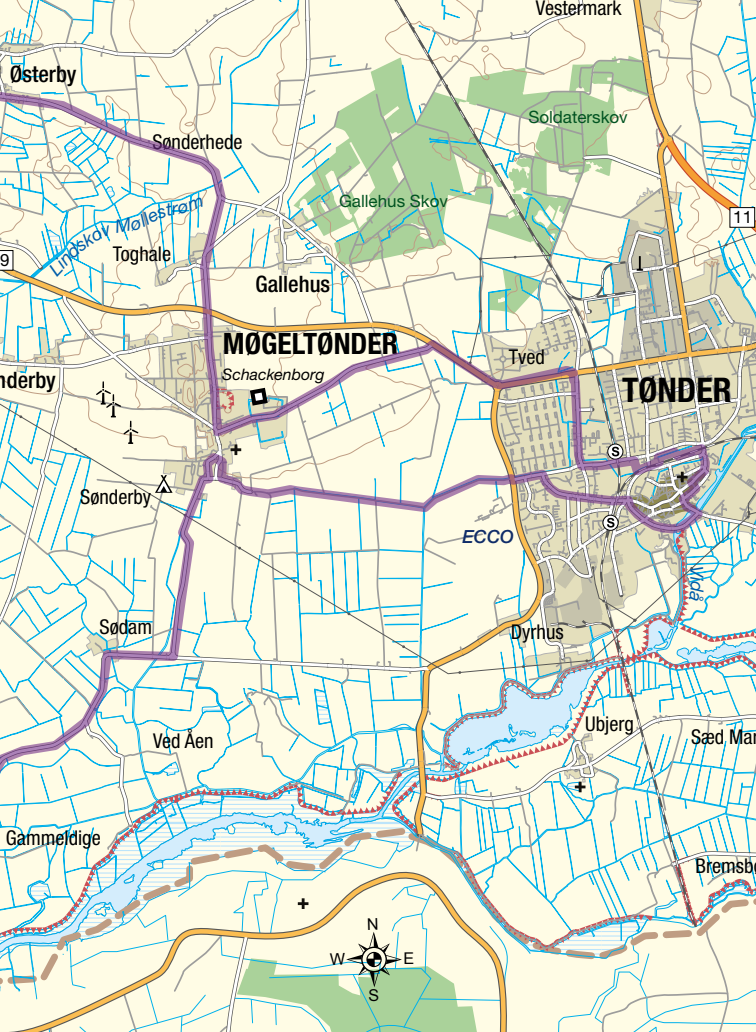
Die Radtour im Grenzland berührt Perlen wie die älteste Handelsstadt des Landes und das Schloß Schackenburg – die größte Perle aber ist die großartige Natur der Region.

Wenn Sie in Tønder Ihren Proviant verstaut haben, radeln Sie nach Westen nach Møgeltønder und Schloß Schackenburg, wo die Slotfelt-Ausstellung über das Gebiet und über die Goldhörner zu sehen sind, die hier 1636 gefunden wurden.

Nächster Stopp ist in Højer, das für seine Würstchen und Mühle bekannt ist. Die Tøndermarsch ist für ihre „Schwarze Sonne“, die „Sort Sol“ berühmt: riesige Staren-Schwärme ziehen hier im Frühjahr und Herbst durch, ein phantastisches Vogelleben ist aber ganzjährig garantiert. Die 2.500 Hektar große Wiesenlandschaft ist Teil des Nationalparks Wattenmeer, der Dänemarks größter Nationalpark und UNESCO Weltnaturerbe ist.

Ab Siltoft radeln Sie auf deutschem Boden, und auf der Rückreise können Sie beim Grenzstein 242 in Rudbøl sogar mit jeweils einem Bein in beiden Ländern gleichzeitig stehen.

KOMMANDØREN OG KASKELOTTEN / DER KAPITÄN UND DER WAL

© VisitDenmark.com

Rømø

→ **31 km**

Panoramarute 402 · Panorama-Route 402

■ ■ Hvis du vil se det smukkeste af Rømø, er det ikke ud af et bilvindue. Tag cyklen og få en fantastisk naturoplevelse!

Den lille ø ligger i nationalpark Vadehavet, der er udpeget som UNESCO-verdensnaturarv. Men selv om naturen er i fokus på denne rute, skal I nu lige stoppe ved øens kirke på vej nordpå fra Havneby: Kig ind og se de mange skibsmodeller.

Et stop værd er også udstillingen på Naturcenter Tønnisgård og Nationalmuseets Kommandørgården, der er et hvalfangerhjem fra 1700-tallet med hollandske fliser og malede paneler. Høstbjerg byder på en fantastisk udsigt over den nordlige del af øen, og her er også en fin, 3 km lang vandrerute. Ved Spidsbjerg skal I stille cyklerne og gå de 50 trappetrin op til Rømøs højeste punkt, inden det er tid til en dukkert på Sønderstrand.

Um das Schönste von Rømø zu sehen, ist der Blick durch's Autofenster ungeeignet – nehmen Sie das Rad für ein phantastisches Naturerlebnis.

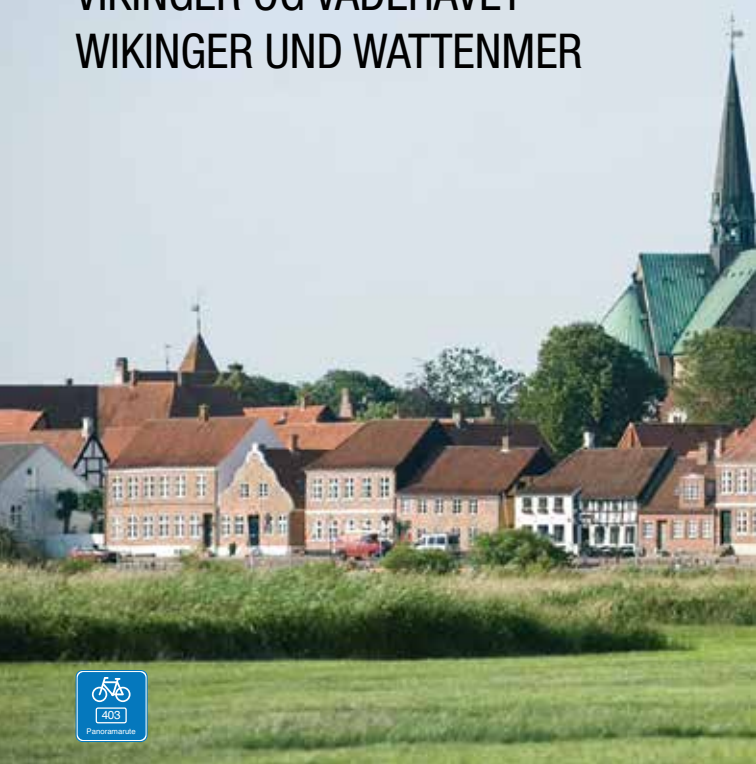
Die kleine Insel liegt im Nationalpark Wattenmeer, der zugleich UNESCO Weltnaturerbe ist. Auch wenn die Natur im Mittelpunkt steht, lohnt ein Halt an der Inselkirche auf dem Weg von Havneby nach Norden: In ihrem Inneren befinden sich zahlreiche Schiffsmodelle.

Ebenfalls interessant: Aie Ausstellung im Naturcenter Tønnisgård und der Kommandørgården: Das Walfängerheim aus dem 18. Jahrhundert gehört zum Nationalmuseum und ist mit holländischen Kacheln und bemalten Vertäfelungen ausgestattet. Der „Høstbjerg“ bietet eine phantastische Aussicht über den nördlichen Teil der Insel, über den auch ein schöner, drei Kilometer langer Wanderweg führt. Bei Spidsbjerg steigen Sie auf 50 Stufen auf Rømøs höchsten Punkt, bevor es dann Zeit für ein Bad am Sønderstrand ist.

VIKINGER OG VADEHAVET

WIKINGER UND WATTENMER

Ribe - Kammerslusen - Vadehavscentret -

Ribe Vikingecenter

→ **28 km**

Panoramarute 403

En rundtur, hvor I blandt andet skal opleve Danmarks ældste by og Danmarks største nationalpark.

Ribe Domkirke er Danmarks ældste, og den er så bred, at Rundetårn kan ligge på tværs af den. Gå en tur op i tårnet – cykelbenene har godt af de 248 trappetrin. Tæt på kirken ligger byens kunstmuseum, som har en meget fin samling af dansk malerkunst fra 1750-1950.

I Ribe Vikingecenter kan I møde storbonden, krigerne, købmændene og de andre beboere i området for 1300 år siden. Lige så spændende er Vadehavscentret, hvor I bliver klogere på marskens unikke natur og landskab. Området er hjemsted for over 10.000 dyre- og plantearter. Husk også en pause ved Kammerslusen på kanten til Nationalpark Vadehavet, så I kan nyde den storslåede udsigt fra diget.

© VisitDenmark.com

Ribe - Kammerschleuse - Wattenmeercenter -

Ribe Wikingercenter

→ **28 km**

Panorama-Route 403

Eine Rundtour, auf der man unter anderem Dänemarks älteste Stadt und größten Nationalpark erlebt.

Der Dom zu Ribe ist Dänemarks älteste Kirche, die 248 Stufen auf ihren Turm sind eine gute Übung für Radlerbeine, tolle Aussicht ist garantiert. Nahe der Kirche liegt das Kunstmuseum der Stadt, dessen Sammlung dänischer Malerei von 1750 bis 1950 einen hervorragenden Ruf hat.

Im Ribe WikingerCenter können Sie Großbauern, Krieger, Kaufleute und andere Bewohner des Gebiets um 900 / vor 1300 Jahren antreffen. Ebenso interessant ist das Wattenmeercenter, das über die einzigartige Natur und Landschaft der Marsch informiert – hier sind über 10.000 Tier- und Pflanzenarten beheimatet. Eine Pause an der Kammerschleuse belohnt mit großartiger Aussicht vom Deich.

LUFT UNDER VINGERNE LUFT UNTER DEN FLÜGELN

Sønderho © VisitDenmark.com

Nordby, Rindby strand, Fanø Klitplantage

→ **26 km**

Panoramarute 404 · Panorama-Route 404

Tag færgen fra Esbjerg og husk at pakke badetøjet, for en stor del af turen cykler I på Rindby Strand.

Rundturen byder på masser af frisk luft, vilde kaniner, mange vadehavs fugle og måske et par sæler. I kan proviantere i en af butikkerne på Nordbys hyggelige hovedgade, inden I kører vestpå mod den 15 km lange sandstrand. På vejen passerer I mikrobryggeriet Fanø Bryghus, hvis produkter bestemt er en pause værd.

Stranden er fin både at cykle på og bade fra, og der er flere chancer for at finde rav, jo længere sydpå I kommer. Har I madpakke med, er der et overdækket grillområde ved Skovlegepladsen i Fanø Klitplantage. Tager I turen op på Pælebjerg, kommer I hele 21 meter op over havets overflade, og så har I også samlet appetit til at smage egnsretten baksuld i Nordby.

Nehmen Sie die Fähre von Esbjerg und denken Sie an Ihr Badezeug – ein Großteil der Route verläuft über den Strand von Rindby.

Das ist die Tour mit frischer Luft, wilden Kaninchen, vielen Wattenmeervögeln und vielleicht ein paar Seehunden. Proviant gibt's in den Geschäften in der gemütlichen Hauptstraße von Nordby, bevor Sie Richtung Westen zum 15 Kilometer langen Sandstrand fahren. Am Weg liegt die Mikrobrauerei Fanø Bryghus, deren Produkte bestimmt einen Halt lohnen. Der Strand eignet sich gleichgut zum Radfahren und Baden. Die Chance auf einen Bernsteinfund ist im Süden am größten. Haben Sie Essen dabei, wartet auf Sie ein überdachter Grillplatz am Waldspielplatz in der Fanø Klitplantage. Nach dem „Aufstieg“ auf den 21 Meter hohen Pælebjerg, kommt ganz sicher der Appetit auf geräucherte Scholle, die Spezialität der Region.

NORDBY

Odde

Nørby

Melbjergdal

Nyby

Byen

Rindby

HALEN

Rindby Strand

Sandflod Hede

FANØ

Fanø Klitplantage

Albue

TERHAVET

Hvidbjerg

Fanø Bugt

Knudtofte

Pælebjerg

Silkeborg

Sønder

Kå

NATURPARK VESTERHAVET

NATURPARK NORDSEE

Vejers strand, Oksbøl

→ **26 km**

Panoramarute 405

 Glæd jer til en meget smuk rundtur med hvide
 sandstrande, grønne klitplantager og lilla hedelandskaber. I kan proviantere i sommerhusområdet Vejers Strand, inden I kører.

Grærup Langsø er et åbent reservat med en af Danmarks største bestande af kronvildt. Hvis I cykler i september, kan I høre dem brøle, når mørket falder på. Børmose Strand er en af de bedste på vestkysten og kun en lille afstikker fra ruten, der også byder på en stor historisk oplevelse: Oksbøllejren, som husede over 30.000 flygtninge efter 2. verdenskrig. Aal Kirke er kendt for sine romanske kalkmalerier, som er drabelige scener. Kan I finde kroværten, som vil slå tre unge gejstlige ihjel og koge dem?

Vejers strand, Oksbøl

→ **26 km**

Panorama-Route 405

Freuen Sie sich auf eine außergewöhnlich schöne Rundtour mit weißen Sandstränden, grünen Dünenwäldern und lilafarbenen Heidelandschaften. Verpflegung gibt es vor Abfahrt im Ferienhausgebiet von Vejers Strand.

Grærup Langsø ist ein offenes Reservat mit einem der größten Kronwildbestände Dänemarks. Im September ist das Röhren der Hirsche bei Anbruch der Dunkelheit gut zu hören. Der Strand von Børmose ist einer der besten der Nordsee und nah an der Strecke, die auch Geschichte pur bietet: Das Lager in Oksbøl beherbergte mehr als 30.000 Flüchtlinge nach dem 2. Weltkrieg. Die Kirche von Aal ist für ihre romanischen Kalkmalereien mit grausamen Tötungsszenen berühmt. Können Sie den Wirt entdecken, der drei junge Geistliche töten und kochen will?

EN CYKELTUR PÅ SØEN EINE RADTOUR AUF DEM SEE

Henne Strand, Filsø, Blåbjerg

20 km

Panoramarute 406

Det er en helt speciel naturoplevelse at cykle rundt om og tværs over Jyllands næststørste sø.

Filsø er 915 hektar sø, omgivet af enge, moser, vandhuller og klithede. Det kan ikke undre, at der er registreret hele 228 forskellige fuglearter ved søen.

Den fredelige tur starter ved Filsø Avlsgård, hvor man kan overnatte og leje cykler. Herfra cykler I over dæmningen mellem Søndersø og Mellemsø, kun 2-300 meter fra de fire fugleøer i Søndersø, og videre gennem landbrugsområder til Blåbjerg Klitplantage. Klitten ligger hele 64 meter over havoverfladen, så udsigten deroppefra er turen værd. Hvis I vil bade, er Henne Strand en oplagt afstikker, og hvis I vil nyde en god frokost, er den berømte Henne Kirkeby Kro et lige så oplagt valg.

Filsø © Thomas Høyrup Christensen

Henne Strand, Filsø, Blåbjerg

→ **20 km**

Panorama-Route 406

Ein ganz besonderes Naturerlebnis: Rund um und quer über Jütlands zweitgrößten Binnensee radeln.

Der Filsø ist ein 915 Hektar großer See, der von Wiesen, Mooren, Wasserlöchern und Heide umgeben ist. Kein Wunder, dass hier ganze 228 verschiedene Vogelarten registriert sind. Die äußerst ruhige Tour beginnt am Hof Filsø Avlsgård, wo man übernachten und Räder leihen kann. Von hier radelt man über den Damm zwischen Søndersø und Mellemsø, nur 2-300 Meter von den vier Vogelinseln im Søndersø entfernt. Weiter geht's durch Felder in die Blåbjerg Klitplantage. Die Düne liegt 64 Meter über Meereshöhe, so dass der Aufstieg allemal lohnt. Wollen Sie baden, ist Henne Strand einen Abstecher wert. Für ein hochwertiges Mittagessen ist der berühmte Henne Kirkeby Kro natürlich die beste Wahl.

MELLEM HAV OG FJORD ZWISCHEN MEER UND FJORD

Nymindegab, Bork Havn, Nørre Nebel

42 km

Panoramarute 407

En god, lang dagstur med natur og kultur mellem Vesterhavet og Ringkøbing Fjord.

Et passende historisk sted at starte rundturen er Bork Havn, hvorfra vikingerne i sin tid drog ud på togt. Cykelstien nordpå er helt ny, så nyd turen, inden I kører ind i landet.

På ruten ligger et af Ringkøbing-Skjern Museums besøgssteder: Gåsemandens Gård, som er et fredet husmandssted fra 1789. Efter Nørre Nebel når I frem til ferieparken Landal Seawest, hvor I skal holde pause, hvis der er børn med på turen: De vil garanteret gerne prøve en af de to vandrutsjebaner, som er over 100 meter lange. Herefter kører I gennem klitplantagen i Naturpark Vesterhavet og når frem til Bork Vikingehavn, som om sommeren er et levende museum og en spændende afslutning på turen.

© VisitDenmark.com

Nymindesgab, Bork Havn, Nørre Nebel

 → **42 km**

Panorama-Route 407

En gute, lange Tagestour mit Natur und Kultur zwischen Nordsee und Ringkøbing Fjord.

Ein passender geschichtsträchtiger Ort für diese Tour ist Bork Havn, von wo die Wikinger dereinst auf große Fahrt gingen. Der Radweg nach Norden ist zunächst ganz neu, bevor es ins Landesinnere geht.

An der Strecke liegt eine der Abteilungen des Museums Ringkøbing-Skjern, der Hof Gåsemandens Gård aus dem Jahr 1789. Hinter Nørre Nebel erreichen Sie den Ferienpark Landal Seawest. Sind Kinder dabei, lohnt unbedingt ein Stopp, denn sie wollen ganz sicher eine der zwei über 100 Meter langen Wasserrutschen probieren. Danach fahren Sie durch einen Dünenwald im Naturpark Vesterhavet und erreichen wieder den Bork Wikingerhafen, der - als krönender Abschluss – im Sommer ein lebendiges Museum ist.

NORDSØRUTEN

NORDSEEKÜSTEN-RADWEG

© VisitDenmark.com

Rosenkranz-Tönning

→ **170 km**

  Den europæiske North Sea Cycle Route er med sine 6.000 km en af de længste skiltede cykelruter i verden. Her kan du læse om den 170 km lange etape, der begynder ved den dansk-tyske grænse og ender ved Ejderen.

Ruten er oplagt til en familietur med børn og/eller bedsteforældre: I cykler næsten udelukkende på asfalt, og turen er relativt flad. Vindretningen er typisk fra sydvest, så det kan være en god idé at cykle mod nord, hvis I vil undgå modvind.

Har I nogensinde været på de tyske vadehavssøer, Sild, Föhr og Amrum? Ellers kan det varmt anbefales, nu hvor I alligevel er i området. Fra Niebüll kører autotoget til Sild, og fra Dageböll sejler der færger til Föhr og Amrum.

Ruten ned gennem Nordfriesland er dog i sig selv godt pakket med oplevelser. I havnebyen Husum kan I besøge Schloss vor Husum, der er bygget i 1577-82 med Frederiksborg Slot i Hillerød som forbillede. Hvert forår forvandles slotsparken til et blomstrende krokushav.

Helt ude på kysten står et af Tysklands mest berømte fyrtårn, Westerheversand, og rager 41 meter op over det flade landskab. Fyrtårnet fejrede i 2007 sit 100-års jubilæum, og det er åbent for besøgende.

St. Peter-Ording er en populær kystby og den eneste tyske kurbadeby, der har sin egen svovlkilde – deraf betegnelsen "Nordsøens kur- og svovlbad". Byen er derudover kendt for sine ikoniske pælebyggerier, der rager højt op over stranden ved lavvande. Hvis vejret er skidt, kan I søge inden døre i Vestkystparken og bl.a. se sæler. Frokstsultne? Byen rummer et væld af muligheder.

I Tönning, som ligger lige ned til Ejderen, er der mulighed for at se endnu større havdyr, dog kun i skeletform. I Multimar Wattforum er der nemlig udstillet en kaskelothval.

Rosenkranz-Tönning

→ **170 km**

 Der europäische Nordseeküstenradweg ist mit 6.000 km einer der längsten ausgeschilderten Radwege der Welt. Hier können Sie sich über die 170 km lange Etappe informieren, die an der deutsch-dänischen Grenze beginnt und an der Eider endet.

Die Strecke ist für eine Familientour mit Kindern und /oder Großeltern ausgerichtet: Man radelt fast ausschließlich auf asphaltierten Wegen durch flaches Land. Üblicherweise kommt der Wind aus Südwest, so dass es schlaun sein kann, nach Norden zu radeln, um Gegenwind zu vermeiden.

Waren Sie schon mal auf den Watteninseln Sylt, Föhr und Amrum? Nutzen Sie die Gelegenheit mit dem Zug ab Niebüll nach Sylt, mit der Fähre ab Dagebüll nach Föhr und Amrum.

Die Strecke durch Nordfriesland bietet jede Menge Erlebnisse. So können Sie in der Hafenstadt Husum auch das Schloss aus den Jahren 1577-82 besuchen, dessen Baustil sich am Frederiksborg Slot in Hillerød orientiert. Im Frühjahr verwandelt sich der Schlosspark zu einem blühenden Krokusgarten. Ganz im Westen der Halbinsel Eiderstedt liegt der berühmte, 41 Meter hohe Leuchtturm Westerheversand, der 2007 einhundertjährigen Geburtstag feierte und für Besucher geöffnet ist.

Das beliebte St. Peter-Ording ist der einzige deutsche Badeort, der sich dank eigener Schwefelquelle „Das Nordsee Kur- und Schwefelbad“ nennen darf. Wahrzeichen von „SPO“ sind die Pfahlbauten, die hoch über den Strand hinausragen. Bei schlechtem Wetter ist der Westküstenpark eine Alternative, in dem man auch Robben beobachten kann. Für den Hunger gibt's reichlich Gastronomie.

Im traditionsreichen Hafenort Tönning an der Eider sind noch größere Meerestiere zu sehen: Im Multimar Wattforum ist ein Pottwal ausgestellt.

VESTKYSTRUTEN

NORDSEEEKÜSTEN-RADWEG

© VisitDenmark.com

Rudbøl – Nymindegab

→ **170 km**

 Den naturskønne strækning er en del af North Sea Cycle Route, som med sine 6.000 km er en af verdens længste cykelruter med skiltning.

Rudbøl-Ribe

Fra grænsen op til Ringkøbing Fjord langs den jyske vestkyst: Det bliver ikke meget smukkere. Sæt nogle dage af til en tur i roligt tempo, hvor I får alle oplevelserne med.

I starter med en tur gennem Tøndermarsken, som er UNESCO-verdensarv og et af landets rigeste fugleområder.

Lidt længere nordpå er en afstikker over dæmningen til Rømø omvejen værd: Her kan I fiske, sejle kajak, ride, tage på sælsafari eller "bare" nyde de storslåede omgivelser. Kort før Ribe kan I køre med traktorbussen ud til Mandø og nyde endnu en fantastisk vadehavsø. Tilbage på fastlandet kan du besøge Vadehavscentret, der på imponerende vis formidler Vadehavet.

Ribe-Esbjerg

Når I har været rundt i Danmarks ældste by, en tur oppe i domkirken og måske endda i vikingecentret, cykler I en relativt kort strækning videre nordpå. I Esbjerg bør I overveje en overnatning, så I både kan nå Fiskeri- og Søfartsmuseet, Svømmestadion Danmark med vandleg og badesjov og så en tur med færgen ud på Fanø.

Esbjerg-Nymindegab

Den sidste strækning op til Nymindegab er blandt andet en rejse tilbage i historien: Flygtningelejren i Oksbøl var efter 2. verdenskrig en af landets største byer – bare bag pigtråd. Den skal I naturligvis opleve.

Næste stop er i Nørre Nebel med Nyminde Klitplantage og Blåbjerg, som er landets højest beliggende klit. I klart vejr kan I se store dele af det sydvestlige Jylland fra toppen, 64 meter over havet.

Rudbøl – Nymindegab

→ **170 km**

 Von der Grenze zum Ringkøbing Fjord entlang Jütlands Westküste: Schöner geht es kaum. Nehmen Sie sich Zeit für eine Fahrt in ruhigem Tempo, um kein Erlebnis zu verpassen. Die wunderschöne Strecke ist Teil des Nordsee-Küstenradwegs, mit 6.000 km Länge eine der längsten ausgeschilderten Radwege der Welt.

Rudbøl-Ribe

Sie starten mit der Fahrt durch die Tøndermarsch, die zum Teil auch UNESCO Weltnaturerbe und eines der größten Vogelgebiete Dänemarks ist.

Etwas weiter nördlich lohnt der Abstecher über den Damm nach Rømø: Hier können Sie fischen, segeln, kajakfahren, reiten, auf Seehundsafari gehen oder einfach nur die Landschaft bestaunen. Kurz vor Ribe bringt Sie ein Traktorbus auf die faszinierende Wattinsel Mandø. Zurück auf dem Festland erklärt das Wattenmeer-Zentrum beeindruckend das Phänomen Wattenmeer.

Ribe-Esbjerg

Nach einem Rundgang in Dänemarks ältester Stadt und einem Besuch im Dom oder dem Wikingercenter fahren Sie nur wenige Kilometer nach Norden bis Esbjerg. Sie sollten eine Übernachtung einplanen, so dass Sie das Fischerei- und Seefahrtmuseum, das Schwimmstadion Danmark mit Wasserspielen und Badespaß und eine Tour mit der Fähre nach Fanø erleben können.

Esbjerg-Nymindegab

Die letzte Strecke bis Nymindegab ist unter anderem eine Fahrt durch die Geschichte: Das Flüchtlingslager in Oksbøl war nach dem 2. Weltkrieg eine der größten Städte des Landes – nur hinter Stacheldraht. Ein Erlebnis für sich.

Nächster Stop ist in Nørre Nebel mit dem Wald Nyminde Klitplantage und Dänemarks höchste Düne, dem 64 m hohen Blåbjerg. Bei klarer Sicht sieht man von oben weite Teile Südwestjütlands.

NORDSØ-ØSTERSØRUTEN

NORD-OSTSEE-RADWEG

© VisitDenmark.com

Det fremskudte dige (vest for Siltoft)-Flensborg

69 km

 Hvor Grænseruten snor sig mellem øst- og vestkyst, er Nordsø-Østersøruten ekspresvejen mellem Vesterhavet og Østersøen. Dermed bliver den 69 km lange rute en ideel forbindelse for langturscyklister, der vil fra den ene til den anden langdistancerute i området, men den er også en rigtig fin oplevelse i sig selv.

Ruten begynder på dansk-tyske grænse, helt ude ved det fremskudte dige, der skal beskytte de lavtliggende områder mod Vesterhavets bølger. På den første strækning cykler I igennem de inddæmmede marsklandske, de såkaldte koge, der er kendetegnet ved de mange kanaler.

Emil Nolde-museet

Hvis I er sultne, når I når frem til grænsebyen Rosenkranz, er den gamle grænsekro et godt sted at holde frokostpause, inden I fortsætter til Seebüll. Her byggede den berømte maler Emil Nolde i 1930 et beboelseshus og atelier på en kunstig banke i Vadehavet. Noldes hus er i dag museum med mange af ekspressionistens billeder, så sæt cyklerne og giv jer selv en stor oplevelse.

Reminiscenser fra krigen

En kort periode mod slutningen af 2. verdenskrig lå der en koncentrationslejr i Ladelund. Fangerne skulle arbejde på den såkaldte Friesenwall, et forsvarsanlæg langs den tyske Nordsøkyst. 300 ud af Ladelunds i alt 2.000 fanger døde i løbet af de seks uger, lejren eksisterede. Der findes et lille mindested, KZ Gedenk- und Begegnungsstätte.

Kort efter Jærlund krydser I grænsen til Danmark. Foran jer venter Frøslev Plantage, hvor Frøslevlejren ligger. Ruten går ikke

Die vorgelagerten Deiche (westlich von Siltoft)-Flensburg

 → **69 km**

 Wo sich die Grenzroute zwischen Ost- und Westküste entlangschlängelt, ist die Nord-Ostsee-Route der Expressweg zwischen Nord und Ostsee. Damit ist die 69 km lange Strecke eine ideale Verbindung für Fernstrecken-Radler, die in diesem Gebiet von der einen Fernroute zur anderen wechseln wollen. Sie ist aber auch ein Erlebnis für sich.

Die Route beginnt an der deutsch-dänischen Grenze, ganz weit draußen bei den vorgelagerten Deichen, die die tiefliegenden Gebiete vor den Nordseewellen schützen sollen. Im ersten Streckenabschnitt radelt man durch eingedeichte Marschlandschaften mit ihren typischen Kanälen.

Das Emil Nolde-Museum

Wenn Sie hungrig sind, ist der alte „Grenzkrug“ ein guter Ort für eine Mittagspause, bevor es nach Seebüll weitergeht. Hier baute der Maler Emil Nolde 1930 Wohnhaus und Atelier auf einer künstlichen Warft im Watt. Noldes Haus ist heute ein Museum, das viele expressionistische Bilder beherbergt. Wer hierhin radelt, wird mit einem großen Kunsterlebnis belohnt.

Reminiszenzen vom Krieg

Über einen kurzen Zeitraum am Ende des 2. Weltkriegs gab es in Ladelund ein Konzentrationslager. Die Gefangen sollten am so genannten Friesenwall arbeiten, einem Verteidigungswall entlang der deutschen Nordseeküste. Während der sechs Wochen, die das Lager existierte, starben 300 der 2.000 Gefangenen. An sie erinnert eine KZ Gedenk- und Begegnungsstätte.

Kurz nach Jardelund kreuzen Sie die Grenze nach Dänemark. Hier erwartet Sie im Wald das Lager Frøslev, das gebaut wurde, um Deportationen in deutsche KZ zu verhindern. Die Route führt nicht

- lige forbi lejren, som blev etableret for at undgå
- deportationer til de tyske kz-lejre, men oplevelsen er selvfølgelig en afstikker værd.

Kruså Tunneldal

Efter turen gennem grænsebyen Padborg venter en særlig naturoplevelse i Kruså Tunneldal, hvor landskabet er meget varieret. Krusåen udspringer fra en lang række kildevæld i området. Den løber igennem skove og moser, enge og søer og danner dybe slugter. Efter at have slået en stor bue munder den ud i Østersøen ved Wassersleben. Her er en rigtig fin sandstrand, hvis I trænger til en tur i vandet, inden I fortsætter til Hansestaden Flensborg.

direkt am Lager vorbei, aber ist natürlich einen Abstecher wert.

Kruså Tunneltal (Kruså Tunneldal)

Nach der Fahrt durch die Grenzstadt Padborg erwartet Sie ein besonderes Naturerlebnis im Kruså Tunneltal mit seiner sehr abwechslungsreichen Landschaft. Die Kruså entspringt gleich mehreren Quellen im Gebiet. Sie verläuft durch Wälder und Moore, Wiesen und Seen und bildet dabei kleine Schluchten. Nachdem sie einen großen Bogen gemacht hat, mündet sie bei Wassersleben in die Ostsee. Hier gibt es einen wunderschönen Sandstrand für ein zünftiges Bad, bevor man in die alte Hansestadt Flensburg weiterfährt.

GRÆNSERUTEN GRENZROUTE

© VisitDenmark.com

Højer – Flensborg

→ **130 km**

  Fra UNESCO-verdensarv til spændende grænsebyer:
  Ruten fra Højer til Flensborg er 130 km lang, og en halv uges tid er nok til at få det hele med. Husk passet!

Højer-Rudbøl

Tøndermarsken er UNESCO-verdensarv, og I bør starte med at besøge naturcentret, så I får overblik over det storslåede område. I hyggelige Højer med de kringlede gader skal I nyde udsigten fra Højer Mølle, som er byens vartegn, inden I cykler den smukke, flade tur sydpå mod Siltoft og grænsen. I Rodenäs skal I se teglstenskirken, der er opført i 1200-tallet, og i Rudbøl skal I prøve at stå med et ben i hvert land.

Rudbøl-Lydersholm

Mange mener, at Møgeltønder er landets smukkeste landsby, så glæd jer til at se de stråttækte gårde fra det 17. århundrede. Herfra går det østpå mod Tønder, hvor I kan besøge museet og se de kniplinger, der gjorde byen verdensberømt i det 18. århundrede. På vej sydpå mod grænsehandelsbyen Aventoft er indlandsklitterne øst for Süderlügum et godt sted at stoppe: Det er et naturbeskyttelsesområde med udsigtsplatform og mange stier.

Lydersholm-Weesby

Fra Lydersholm kører I sydpå gennem det flade land til den idylliske landsby Westre og videre til Ladelund, som i 1944 husede en underafdeling af KZ-lejren Neuengamme. Næste oplagte rast er ved Sønderåen i landsbyen Rens, hvor I også kan besøge det lille lokalhistoriske museum "Mellem Slesvigs Grænsen".

Højer – Flensburg

 Vom UNESCO-Welterbe zu spannenden Grenzstädten: Die Strecke von Højer nach Flensburg ist 130 km lang. Um alles zu sehen, reicht eine halbe Woche Zeit. Vergessen Sie nicht den Pass!

Højer-Rudbøl

Die Tøndermarsch ist UNESCO Welterbe, und man sollte im Naturcenter beginnen, um einen Überblick über die großartige Natur zu bekommen. Im gemütlichen Højer mit seinen verwinkelten Sträßchen lohnt die Aussicht von der Mühle, dem Wahrzeichen der Stadt, bevor man durch das flache Marschland nach Süden Richtung Siltoft und zur Grenze fährt. In Rodenäs lohnt ein Besuch der Kirche, die aus dem 13. Jahrhundert stammt. In Rudbøl können Sie mit jeweils einem Bein in beiden Ländern gleichzeitig stehen.

Rudbøl-Lydersholm

Møgeltonder gilt als Dänemarks schönstes Dorf, freuen Sie sich also auf die strohgedeckten Höfe aus dem 17. Jahrhundert. Von hier geht's nach Osten nach Tønder, wo Sie die Klöppelarbeiten bewundern könne, die die Stadt im 18. Jahrhundert berühmt gemacht haben. Auf dem Weg nach Süden zur Grenzhandelsstadt Avenøft sollte man in den Binnendünen östlich von Süderlügum halten: Das Naturschutzzentrum bietet eine Aussichtsplattform und viele Wanderwege.

Lydersholm-Weesby

Von Lydersholm fahren Sie nach Süden durchs flache Land in das idyllische Dorf Westre und von dort nach Ladelund, wo 1944 eine Unterabteilung des KZ Neuengamme untergebracht war. Nächster natürliche Halt ist am Fluß Sønderåen im Dorf Rens, in dem das kleine lokalgeschichtliche Museum „Zwischen Schleswigs Grenzen“ untergebracht ist.

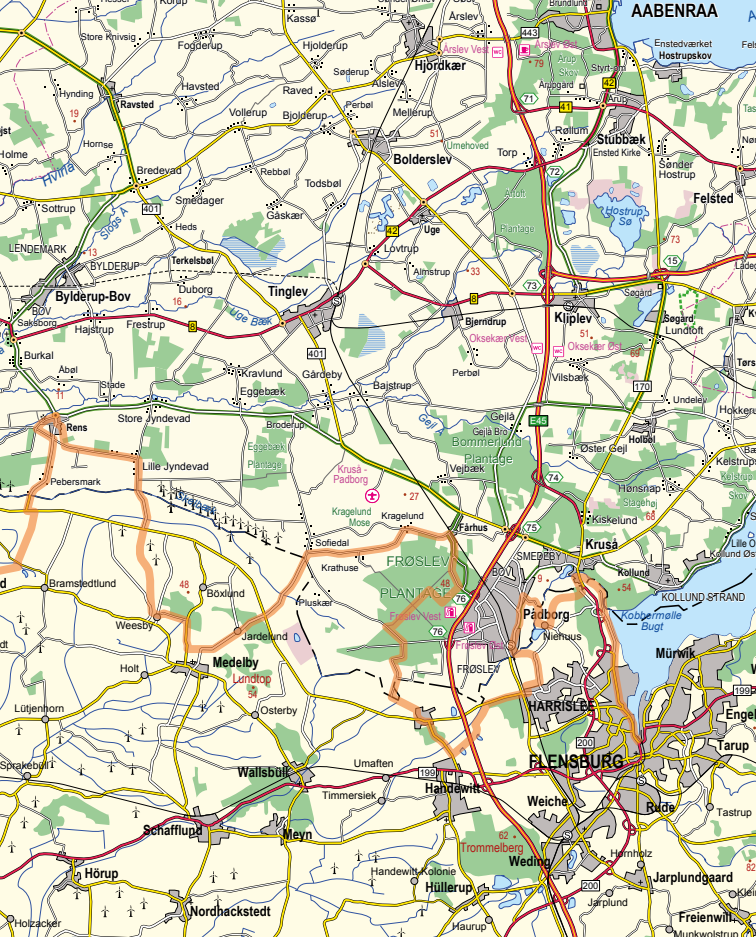
Weesby-Padborg

 Mellem Weesby og Jærlund ligger Böxlunder Eichenkratt.

Det går op ad bakke, men den tidligere grusgrav med sø og skovdækkede skrån timer er et fantastisk syn, og der er meget passende en rastep lads med naturinformation. Oplevelsen står i stærk kontrast til det sidste obligatoriske stop inden Padborg: museet i Frøsløvlejren.

Padborg-Flensburg

Græns eruten løber syd om landsbyen Niehuus gennem et ret bakket terræn, men indsatsen bliver rigeligt belønnet med naturoplevelsen ved Kruså Tunneldal. Den fredede mølle fra 1812 i Kupfermühle er også et stop værd, og i Wassersleben kan I krydse grænsen via den lille træbro over Krusåen. Her er også en badestrand, som måske skal afprøves, inden I cykler videre langs fjorden med skov og stejle kyster til den ene side og udsigten over Flensburg Fjord til den anden. Turen slutter i Flensburgs indre havn, Hafenspitze.

Weesby-Padborg

Zwischen Weesby und Jarde Lund liegt Böxlunder Eichenkratt. Hier geht's eine Steigung hinauf, aber die frühere Kiesgrube mit See und waldbedeckten Böschungen sind ein wunderschöner Anblick. Passend dazu finden Sie auf einem Rastplatz Naturinformationen – ein starker Kontrast zum nächsten obligatorischen Halt vor Padborg – im Museum des Lagers Frøslev.

Padborg-Flensburg

Die Grenzroute verläuft südlich vom Dorf durch recht hügeliges Gelände. Als Belohnung winkt das Naturerlebnis des Kruså Tunneltals. Die denkmalgeschützte Mühle von 1812 in Kupfermühle ist einen Halt ebenso wert wie die kleine Holzbrücke über die Kruså, auf der man in Wassersleben über die Grenze fährt. Ein Badestrand lädt zur Erfrischung ein, bevor man am Fjordufer entlang mit Aussicht auf Wald und Steilküste hier und den Fjord dort radelt. Ende ist an der Hafenspitze Flensburgs im inneren Hafen.

VIKINGE-FRISER-RUTEN

WIKINGER-FRIESEN-WEG

© VisitDenmark.com

St. Peter-Ording-Hollingstedt

→ 99 km

 Ruten mellem St. Peter-Ording ved Vestkysten og Maasholm ved Sliens udløb i Østersøen var engang vikingernes og frisernes handelsrute – deraf navnet. Her kan du læse om ruten fra Vestkysten og frem til Hollingstedt, der er en flad og derfor også meget børnevenlig strækning.

Ruten begynder i kur- og badebyen St. Peter-Ording, som ligger på vestkysten af halvøen Eiderstedt, og halvøen stikker sin næsetip ud i Nationalpark Vadehavet, der er optaget på UNESCOs verdensnaturarvsliste. Foran jer ligger en tur gennem Slesvig-Holstens største flodlandskab, og floderne Ejderen og Trene viser vej.

På Eiderstedt skal I holde øje med de mange kirketårne. Intet sted i Nordtyskland står kirkerne nemlig så tæt som her. Den ældste står i Tating, som ruten fører jer lige forbi.

Tönning og Frederiksstad

Når I når frem til Tönning, har I allerede cyklet de første 5 km langs Ejderen, der frem til 1864 var grænseflod. Vandet adskilte hertugdømmet Slesvig, der hørte under den danske konge, fra hertugdømmet Holsten, der fra 1815 var medlem af Det Tyske Forbund. Takket være den gunstige beliggenhed udviklede Tönning sig til et centrum for handel og skibsfart, men husk at cykle forbi stormflodssøjlen på havnen og se, hvad det også betyder at ligge så tæt på havet. Sankt Laurentius-kirken med det flotte loftsmaleri er også et must, når man gæster middelalderbyen.

Næste stop på turen er hollænderbyen Frederiksstad. Byen er grundlagt af Frederik den 3. i 1621, og hans ønske var at skabe en handelsby, der kunne konkurrere med storbyen Hamborg. Til det formål sendte han bud efter mange hollandske handelsmænd

St. Peter-Ording-Hollingstedt

99 km

 Die Route zwischen St. Peter-Ording an der Nordsee und Maasholm an der Schleimündung in die Ostsee war früher ein Handelsweg der Wikinger und Friesen. Hier lesen Sie über den Abschnitt von der Nordsee bis nach Hollingstedt, der sehr flach und daher auch für Kinder sehr gut geeignet ist.

Die Strecke beginnt in St. Peter-Ording, ganz im Westen der Halbinsel Eiderstedt, deren Nasenspitze in den Nationalpark Wattenmeer hineinragt, der zum UNESCO Weltnaturerbe zählt. Vor Ihnen liegt eine Fahrt durch Schleswig-Holsteins größte Flusslandschaft, in der Eider und Treene den Weg weisen. Auf Eiderstedt sollten Sie auf die Kirchtürme achten, denn nirgendwo in Norddeutschland stehen sie so dicht wie hier. Die älteste Kirche findet sich in Tating,

Tönning und Friedrichstadt

Wenn Sie Tönning erreichen, sind Sie schon fünf km der Eider gefolgt, die bis 1864 Grenzfluss war. Das Wasser trennte das Herzogtum Schleswig, das dem dänischen Königshaus gehörte, vom Herzogtum Holstein, das seit 1815 Teil des Deutschen Bundes war. Dank seiner günstigen Lage entwickelte sich Tönning zu einem Zentrum von Handel und Schifffahrt. Die Sturmflutsäule am Hafen verrät, wie gefährlich die Nähe zum Meer aber auch sein konnte. Die St. Laurentius-Kirche ist für Gäste der Mittelalterstadt ebenfalls ein Muss.

Nächster Stopp entlang der Route ist die Holländerstadt Friedrichstadt, die von Friedrich dem 3. 1621 gegründet wurde. Sein Ziel war die Schaffung einer Handelsstadt, die mit der Großstadt Hamburg konkurrieren konnte. Zu diesem Zweck holte er holländische Kaufleute und Handwerker, so dass die Stadt

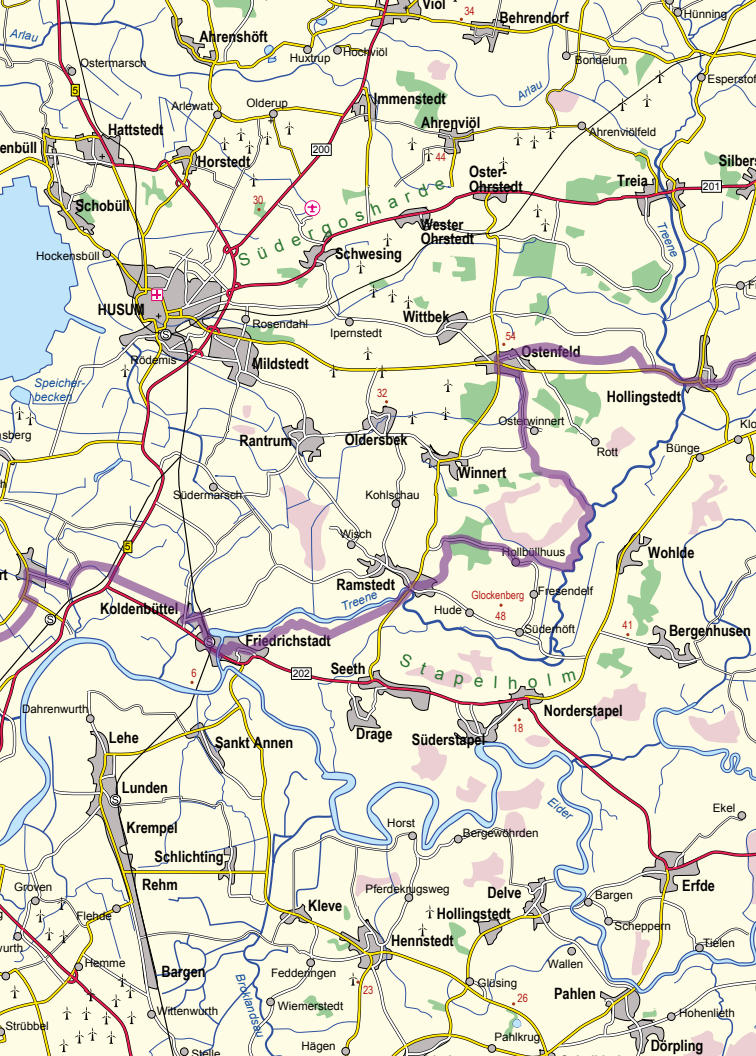

■ ■ og håndværkere, og byen blev skabt efter hollandsk
 ■ ■ forbillede. Læg mærke til de mange gavlhuse, kanalerne
 og den retvinklede byplan.

Bergenhusen og Hollingstedt

Efter Frederiksstad er Trene retningsgiver. Floden fører jer videre ind i marsklandskabet, hvor mange af husene har fine, stråttækte tage. Husk at holde godt øje med fuglelivet: Lige syd for ruten ligger nemlig Bergenhusen, hvor 20 storkepar hvert år gør ophold.

Vel fremme i Hollingstedt skal I en tur på det lokale museum, Hollinghuus, for her kan I lære, hvilken betydning byen havde i vikingetiden og middelalderen. Byen markerer også den vestlige ende af det gamle forsvarsværk Dannevirke, der regnes for Nordens største fortidsminde og blev optaget på UNESCOs verdenskulturarvsliste i 2018.

 nach holländischem Vorbild entstand. Achten Sie auf die vielen Giebelhäuser, Kanäle und rechtwinklig angelegten Straßen.

Bergenhusen und Hollingstedt

Hinter Friedrichstadt weist die Treene den Weg. Der Fluss führt Sie in die Marschlandschaft mit ihren schönen strohgedeckten Häusern. Achten Sie auf das Vogelleben: Gleich südlich der Route liegt Bergenhusen, in dem sich jedes Jahr rund 20 Storchpaare niederlassen.

In Hollingstedt angekommen, empfiehlt sich ein Besuch des Hollinhuus. Das Lokalmuseum informiert über die Bedeutung der Stadt in der Wikingerzeit und im Mittelalter. Sie ist zugleich das westliche Ende des Dannewerks, der größten frühgeschichtlichen Verteidigungsanlage im ganzen Norden und deshalb auch UNESCO Weltkulturerbe.

NIEBÜLL

© VisitDenmark.com

Niebüll – Turforslag / Tourenvorschlag

 → **43 km**

 Den 43 km lange sløjfe rummer både Vestkyst og Vadehav, marsklandskab og byliv i Niebüll. Den har sit udgangspunkt i Dagebüll, hvorfra der sejler færger til Föhr og Amrum. Herfra går det op langs kysten med vadehavet på den ene side og marsklandet på den anden. Inden turen går ind i landet, runder i Südwesthorn, hvor det er muligt at nyde en frokost på kroen, der nærmest ligger direkte oven på diget.

I Emmelsbüll står Rimbertikirken som så mange andre kirker på denne egn på et varft. I er nu godt inde i marsklandskabet, hvor de mange kanaler leder vand fra markerne.

Niebüll er en by med knap 10.000 indbyggere. Herfra kan man tage toget til øen Sild.

 Die 43 km lange Schleife umfasst sowohl Nordseeküste und Wattenmeer, Marschlandschaft und das Stadtleben in Niebüll. Ausgangspunkt ist Dagebüll, wo die Fähren nach Amrum und Föhr ablegen. Von hier radelt man nach Norden mit dem Watt zur Linken und der Marsch zur Rechten. Bevor die Strecke ins Land hineinführt, umrundet sie Südwesthorn, wo man im örtlichen Gasthaus, das fast auf der Deichkrone steht, ein Mittagessen genießen kann. In Emmelsbüll steht die Rimbartikirche wie so viele andere Kirchen in dieser Region auf einer Warft. Jetzt radeln Sie schon mitten durch die Marsch, in der viele Kanäle das Wasser von den Feldern weggleiten.

Die Stadt Niebüll zählt knapp 10.000 Einwohner. Von hier kann man den Zug nach Sylt nehmen oder mit einem deutlich kleineren Zug ins dänische Tønder fahren. Westlich der Stadt liegt ein Badesee, der nach einem Deichbruch um das Jahr 1600 entstand.

AMRUM

© VisitDenmark.com

Amrum – Turforslag / Tourenvorschlag

 → **25 km**

 Amrum er den mindste af de nordfrisiske øer i Slesvig-Holsten. Den er kun 11 km lang, så cyklen er det perfekte transportmiddel.

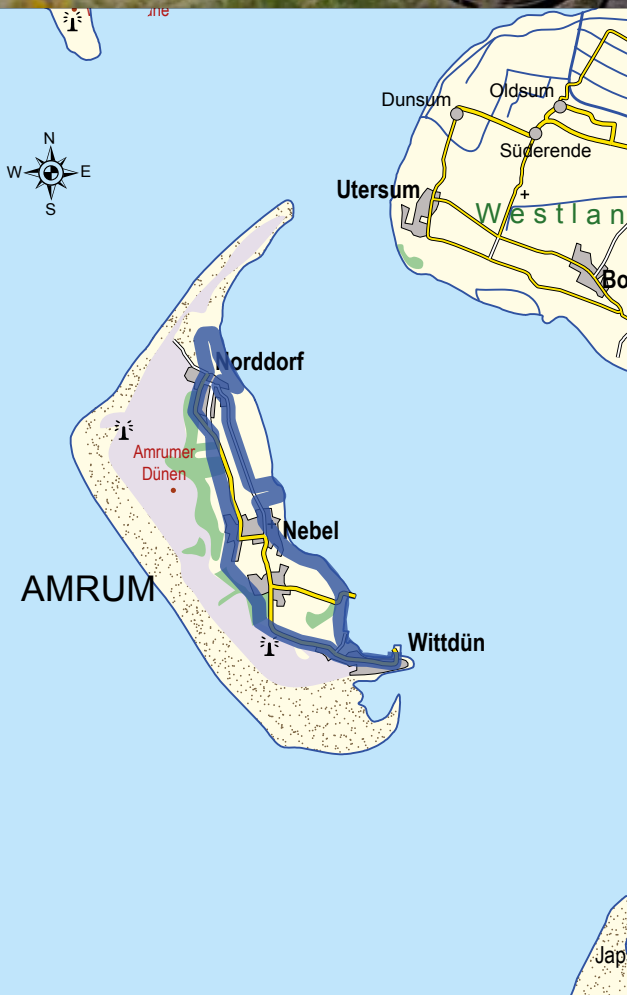
På turen her når I at komme hele øen rundt. Ruten starter i Wittdün, hvor færgerne lægger til. Herfra kører I op langs østkysten til den lille by Steenodde med de mange fine, frisiske huse og blomsterhaver. Herefter når I til fyrtårnet, der med sine 63 meter over havet er et af de højeste langs den tyske nordsøkyst. Om sommeren er det åbent for publikum.

I Nebel skal I beundre vindmøllen fra 1771, inden I fortsætter mod Norddorf og en tur rundt om den nordlige marsk med gode udsigtspunkter. Tilbage mod Wittdün cykler I primært gennem skov.

 Amrum ist die kleinste der „großen“ nordfriesischen Inseln. Da sie nur elf Kilometer lang ist, ist das Rad das perfekte Fortbewegungsmittel.

Auf dieser Tour kommen Sie über die ganze Insel. Nach dem Start in Wittdün, wo die Fährschiffe anlegen, fahren Sie entlang der Ostküste in das kleine Steenodde mit seinen schönen Friesenhäusern und Blumengärten. Danach erreichen Sie den Leuchtturm, mit 63 Metern einer der höchsten an Deutschlands Nordseeküste. Er ist im Sommer geöffnet.

In Nebel möchte die Windmühle von 1771 bewundert werden, bevor Sie nach Norddorf weiterfahren und eine Tour um die nördliche Marsch mit schönen Aussichtspunkten machen. Zurück nach Wittdün führt die Fahrt hauptsächlich durch Wald.

FÖHR

© VisitDenmark.com

Föhr – Turforslag / Tourenvorschlag

→ 42 km

 Turen begynder i Wyk, øens hoved- og havneby, hvor I kan besøge det kulturhistoriske museum og Nationalparkhuset med udstillingen om Vadehavet. Herfra cykler I langs sydkysten til Goting og videre ind i et fuglebeskyttelsesområde, så husk endelig kikkerten!

Ved Hedehusum og Utersum passerer I gravsteder fra sten- og bronzealderen, og vikingerne har også været på øen: De efterlod sig en 10 meter høj ringmur ved Borgsum.

Oldsum var i 1600-tallet en stor hvalfangerby med Matthias Petersen som den største fanger af dem alle: Han fangede 373 hvaler. I kan vise ham respekt på kirkegården St. Laurent i Süderende inden turen hjem, som også er rig på natur.

 Die Tour beginnt in der Haupt- und Hafenstadt Wyk, wo man das Kulturhistorische Museum und das Nationalparkhaus mit einer Ausstellung über das Wattenmeer besuchen kann. Entlang der Südküste geht es nach Goting und in ein Vogelschutzgebiet – das Fernglas also nicht vergessen!

Bei Hedehusum und Utersum passieren Sie Gräber aus der Stein- und Bronzezeit. Eine 10 Meter hohe Ringmauer bei Borgsum zeugt von der Anwesenheit der Wikinger.

Oldsum war im 17. Jahrhundert eine große Walfängerstadt. Größter Fänger von allen war mit 373 Walen Matthias Petersen: Sein Grab liegt auf dem Friedhof St. Laurent in Süderende. Die Rückfahrt führt durch eine abwechslungsreiche Natur.

SYLT

Sylt © wikimedia

Sylt – Turforslag / Tourenvorschlag

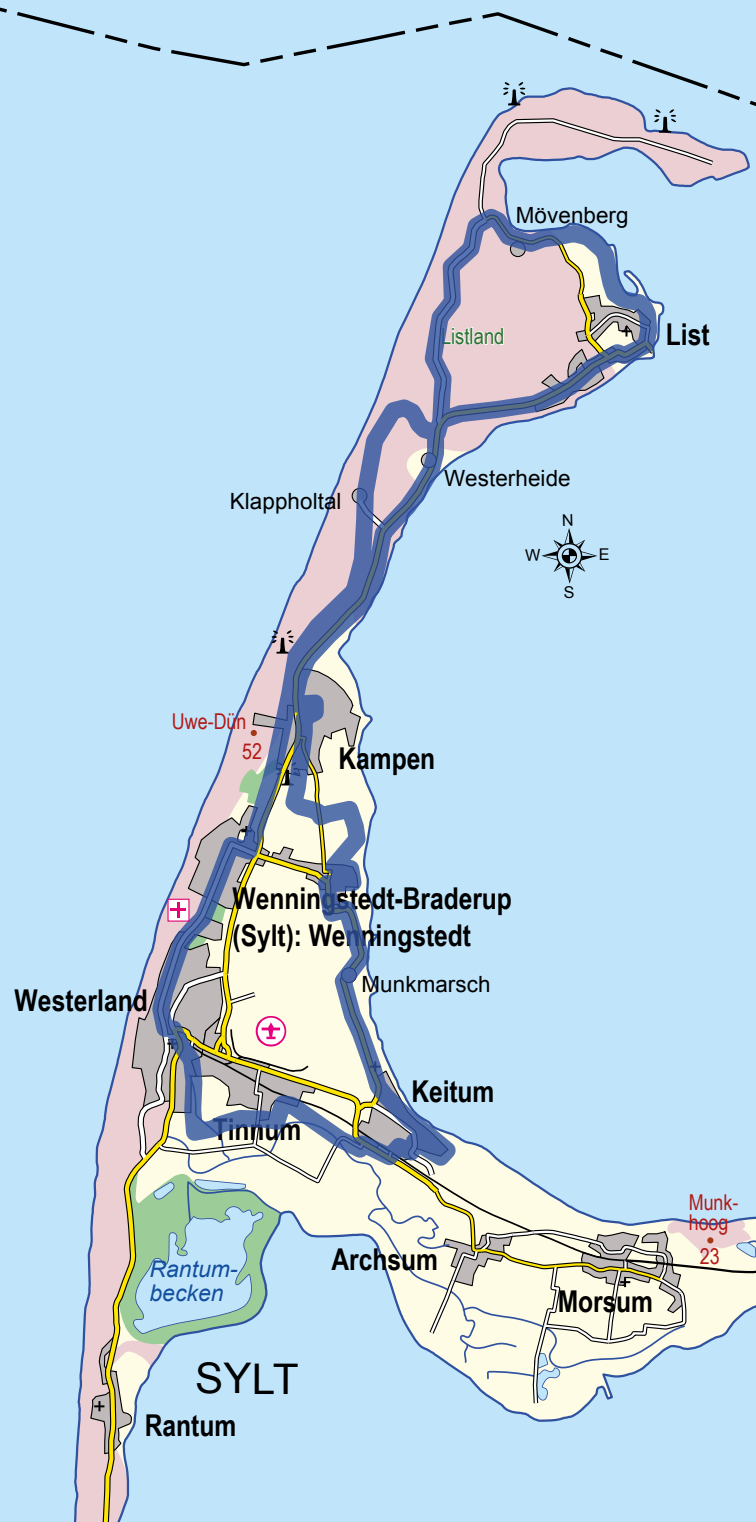
53 km

 På den største af de tyske vadehavsøer er der oplevelser nok til mange dage. Turen her går nordpå fra hovedbyen Westerland, og det er et herligt område med cykelstier gennem klitlandskabet og flere gode bademuligheder. Fra nordspidsen cykler I mod havnebyen List, hvor det måske er tid til friskfanget fisk?

Turen sydpå langs østkysten byder på et storslået vadehavskig. Indregn en kaffepause i Kampen, hvor de dyre designbutikker ligger dør om dør med hyggelige cafeer, inden I fortsætter til det 136 km² store naturområde Braderuper Heide. I Keitum skal I se de gamle friske huse med stråtag inden turen tilbage til Westerland, som løber ad småveje og cykelstier.

 Die größte der nordfriesischen Inseln bietet Erlebnisse für viele Tage. Die Tour führt von Westerland nach Norden – durch eine herrliche Dünenlandschaft mit vielen tollen Bademöglichkeiten. Von der Nordspitze radeln Sie in die Hafenstadt List, in dem es jede Menge frischen Fisch gibt.

Nach Süden folgen Sie der Ostküste mit herrlichen Ausblicken auf das Wattenmeer. Gönnen Sie sich eine Kaffeepause in Kampen mit seinen teuren Designläden und gemütlichen Cafés, bevor Sie in das 136 km² große Naturschutzgebiet Braderuper Heide radeln. In Keitum erwarten Sie die typischen strohgedeckten Friesenhäuser, bevor es auf Nebenstraßen und Radwegen zurück nach Westerland geht.

HO SKALLINGEN

Skallingen © Anna Overholdt

Ho-Skallingen – Turforslag / Tourenvorschlag

→ 24 km

 Glæd jer til at opleve noget af den mest særprægede natur i Danmark. Når I cykler sydpå fra Ho, skærmer klitplantagen for vinden det første stykke, men snart er I ude i det åbne klitlandskab. Der er kun én vej til Skallingen, og når I følger den, kommer I frem til den nordlige spids af Nationalpark Vadehavet. Det vilde og utæmmede vadehav er UNESCO-verdensarv med et rigt fugleliv, fritgående køer og sjældne planter på strandengen. Har I madpakke med, kan I nyde maden i Den Gamle Redningsstation.

På hjemturen slår turen et smut om Blåvand, hvor I kan besøge Tirpitz-bunkeren fra 2. verdenskrig. Hvis I er til vestjysk gourmetmad, er Ho Kro et godt sted at afslutte turen.

 Freuen Sie sich auf eine der außergewöhnlichsten Naturformen in Dänemark. Verlassen Sie Ho in Richtung Süden, hält der Dünenwald den Wind anfangs ab, bevor es in die offenen Dünen geht. Es führt nur ein Weg nach Skallingen, und über diesen erreichen Sie die Nordspitze des Nationalparks Wattenmeer. Das ungezähmte Wattenmeer ist Weltnaturerbe mit reichem Vogelleben, freilaufenden Kühen und seltenen Pflanzen. Haben Sie Essen dabei, können Sie es in der Alten Rettungstation (Den Gamle Redningsstation) genießen.

Auf der Rückfahrt sollten Sie einen Abstecher nach Blåvand machen, wo man den faszinierenden Tirpitz-Bunker aus dem 2. Weltkrieg besuchen kann. Liebhaber regionaler Gourmetküche werden im Ho Kro ihr Glück finden.

KVIE SØ DER KVIE-SEE

Kvie Sø © Niclas Jessen

Kvie Sø – Turforslag / Tourenvorschlag

→ **17 km**

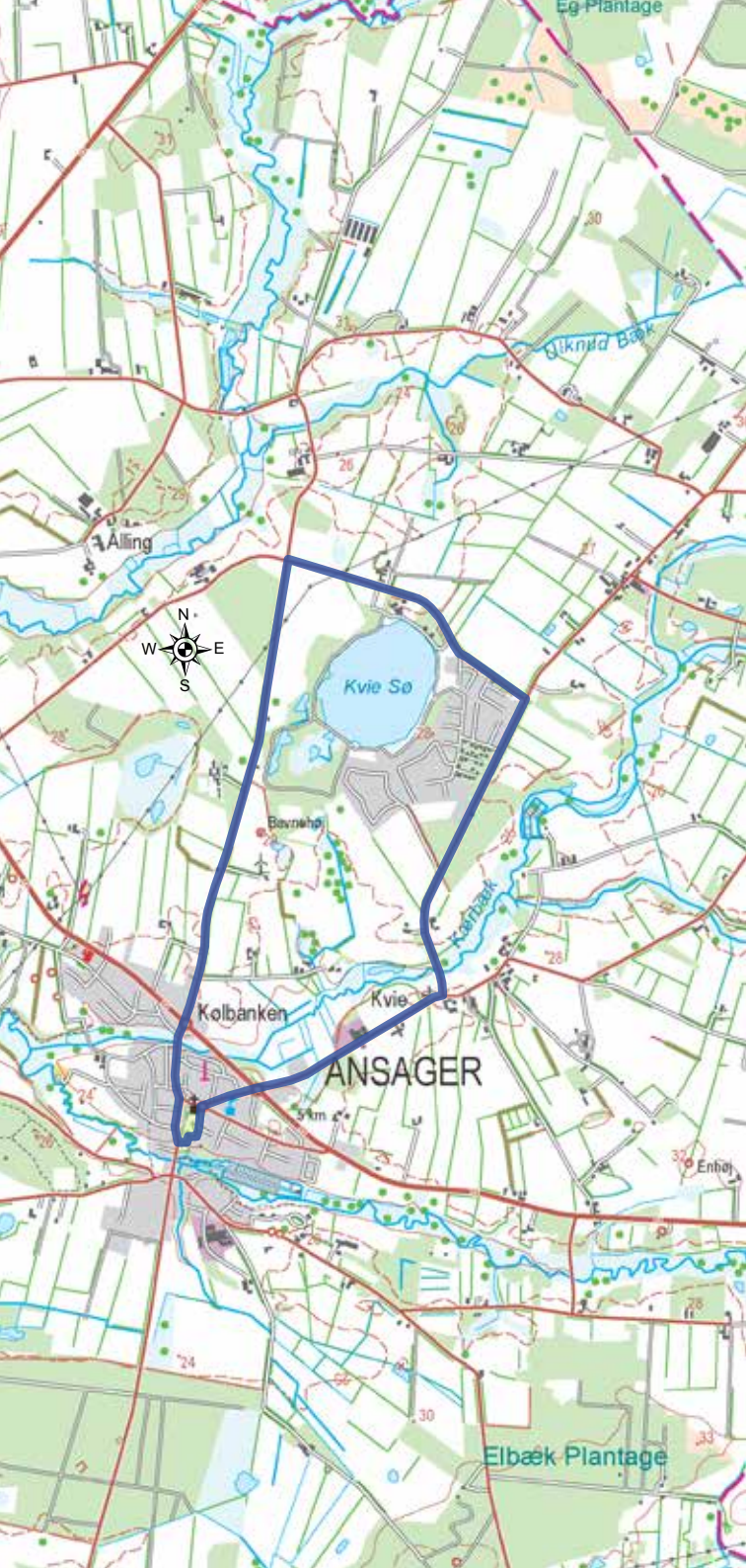
 Pak badetøjet og tag på en rigtig fin familietur med udgangspunkt i Ansager. En af områdets helt store attraktioner er de hollandske madpandekager fra Pandekagehuset ved Kvie Sø, og denne cykelrute går heldigvis lige forbi.

Kvie Sø har sandbund, og vandkvaliteten er god. Vandet er lavt, så den er også en dejlig badesø for de små. Der er badebro og legeplads ved Pandekagehuset, som i parentes bemærket også har 20 forskellige belgiske øl på menukortet.

Tilbage i Ansager skal I se vandmøllen, som blev bygget cirka år 1600 og gav strøm til by og omegn helt frem til 1964.

 Packen Sie das Badezeug ein für eine herrliche Familientour, die in Ansager startet. Eine der großen lokalen Attraktionen sind die holländischen Pfannkuchen aus dem Pfannkuchenhaus am Kvie-See, das gottseidank an der Strecke liegt.

Der Kvie-See hat Sandboden und eine gute Wasserqualität. Das Wasser ist flach und deshalb für die Kleinen bestens geeignet. Badebrücke und Spielplatz befinden sich am Pfannkuchenhaus, das übrigens 20 verschiedene belgische Biere anbietet. Zurück in Ansager sollten Sie sich die Wassermühle anschauen, die um 1600 gebaut wurde und noch bis 1964 Strom in die Region lieferte.

RØMØ

Rømø © VisitDenmark.com

Rømø – Turforslag / Tourenvorschlag

→ 40 km

  Rømø er især kendt for sin brede sandstrand, som også er et centralt element på denne tur. Vælg derfor cykler med brede dæk – og husk badetøjet.

I starter i Havneby, hvor færgen fra Sild lægger til. Herfra går det mod vest over diget i retning af Sønderstrand, og de næste 7 km er stranden jeres cykelsti. Alt efter vejret kan underlaget være blødt eller hårdt, og det kan være lidt svært at finde vej, så tag en telefon med. Til gengæld er det en fantastisk naturoplevelse at være mutters alene, midt i et fascinerende og foranderligt landskab.

Når I begynder at ane mennesker og biler, nærmer I jer Lakolk Strand, og herfra forløber turen på behagelig asfalt.

  Rømø ist besonders für seinen breiten Sandstrand bekannt, der auch zentraler Bestandteil der Tour ist. Denken Sie deshalb an Räder mit breiten Reifen – und an Ihr Badezeug!

Sie starten in Havneby, wo die Fähre nach Sylt anlegt. Von hier geht es über den Deich nach Westen in Richtung des Südstrandes (Sønderstrand) und dann sieben Kilometer über den Strand! Je nach Wetter kann der Untergrund weich oder hart sein, der Weg schwer zu finden. Nehmen Sie deshalb ein Smartphone mit. Für die Nühen werden Sie mit dem phantastischen Erlebnis entschädigt, mutterseelenallein durch faszinierende Landschaften zu radeln.

Werden Autos und Menschen sichtbar, nähern Sie sich Lakolk, von wo es auf Asphalt weitergeht.

NØRRELAND

VADE

Strandby

Lakolk

Juvre

Toftum

Bolilmark

Nørre Tvismark

Hostbjerg

Tvismark

KONGSMARK

Kirkeby Plantage

Rømø Kirkeby

Kromose

Nørreby

SØNDERLAND

Vesterhede

Vråby Plantage

Stagebjerg

Vråby

Østerhede

Østerby

Dunby

HAVNEBY

Molby

Vestergård

Sønderstrand

Sønderby

Helm Odde

HAVSAND

ET

W - List

FANØ ATLANTVOLDEN

FANØ ATLANTIKWALL

Fanø © VisitDenmark.com

Fanø Atlantvolden – Turforslag

 → **17 km**

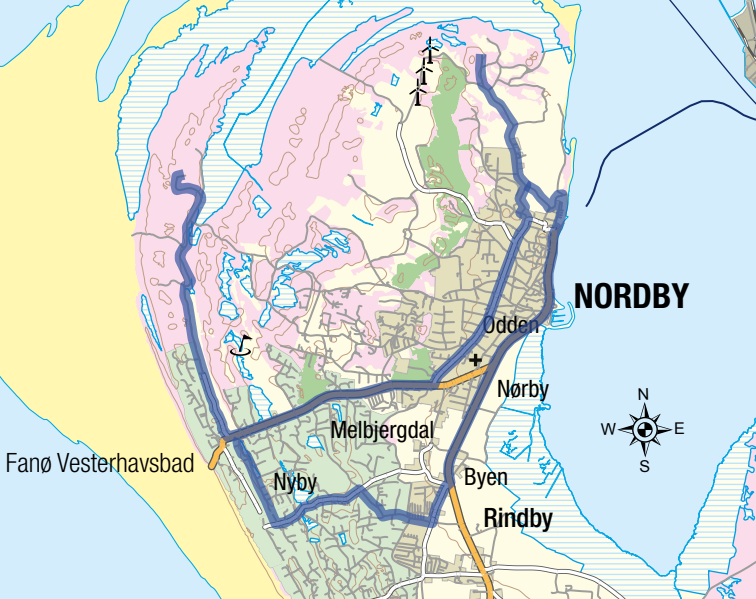
 For historisk interesserede er Fanøs bunkers en stor oplevelse. Mange af dem er åbne for besøgende.

Når man ankommer til idylliske Fanø, er det svært at forestille sig, at øen engang var en del af et kæmpe forsvarsværk. Bunkerne falder ind i klitlandskabet, og de fleste er mere eller mindre dækket af sand. Der er i alt cirka 400 bunkers på øen, og på denne relativt korte cykeltur kommer I forbi de største stillinger.

Atlantvolden blev opført af tyskerne under 2. verdenskrig for at forhindre en invasion fra de allierede styrker. Forsvarsværket strakte sig fra Nordnorge til Spanien, og i Danmark var Esbjerg – og dermed også Fanø – strategisk vigtig.

I cykler på en blanding af asfalt og grusveje og kommer forbi flakbatteriet Fanø Nord, Grådybbatteriet med slagskibet Gneisenau, Vesterhavs batteriet og Torp Plantage. Gem madpakken til plantagen, for her er en lille idyllisk skovhave med bålplads, borde og bænke, hvor I kan spise i læ for vestenvinden.

I skal sætte lidt tid af til at nyde Nordby, som er øens hovedby. Gå en tur rundt i de små gader med de fine huse fra 1800-tallet og sæt jer på havnepromenaden og nyd de mange vadefugle. I kan også sagtens være heldige at se et par sæler, som ligger på den lille sandbanke Søjorden, 50 meter fra havnen.

Fanø Atlantikwall – Tourenvorschlag

→ **17 km**

Für geschichtlich Interessierte sind Fanøs Bunkers ein Fest: Viele sind sogar für Besucher geöffnet.

Kommt man auf dem idyllischen Fanø an, ist nur schwer vorstellbar, dass die Insel Teil einer gigantischen Verteidigungsanlage war. Die Bunker sind in die Dünen eingebettet, viele sind mehr oder weniger versandet. Insgesamt gibt es hier rund 400 Bunker, wobei man auf dieser relativ kurzen Radtour an den größten Stellungen vorbeikommt.

Der Atlantikwall wurde im 2. Weltkrieg von den Besatzern errichtet, um eine Invasion der Alliierten zu verhindern. Die Anlage erstreckte sich von Nordnorwegen bis Spanien, wobei in Dänemark Esbjerg – und damit auch Fanø – von strategischer Bedeutung war.

Sie radeln auf Asphalt und Schotter zur Flakbatterie Fanø Nord, zur Grådybbatterie mit dem Schlachtschiff Gneisenau, zur "Vesterhavsbatterie" und zum Wald Torp Plantage. Heben Sie ihr Essen bis dorthin auf, denn hier gibt es einen idyllischen Waldgarten mit Feuerstelle, Tischen und Bänken, wo man windgeschützt essen kann.

Nehmen Sie sich auch Zeit für Nordby, die Inselhauptstadt. Wandern Sie durch enge Gassen mit schönen Häusern aus dem 19. Jahrhundert, setzen Sie sich an die Hafenpromenade und genießen Sie die Seevögel. Mit etwas Glück sehen Sie auch ein paar Seehunde, die nur 50 Meter vom Hafen entfernt auf einer Sandbank leben.

FANØ, BIG FIVE

Fanø © VisitDenmark.com

Big Five – Turforslag / Tourenvorschlag

→ **38 km**

 Cykelturen fører jer næsten øen rundt, og den har sit navn, fordi I kommer op på de fem højeste "bjerge", dvs. klittoppe, på Fanø. Belønningen for indsatsen er flotte udsigter over nogle af øens karakteristiske landskaber og mod Esbjerg og fastlandet.

Når I når frem til Sønderho på øens sydlige spids, er I halvejs. Giv jer tid til at holde pause og nyde en af Danmarks smukkeste landsbyer med 300 velbevarede og fredede skipperhuse. Fanø er en gammel kunstnerkoloni, og det kan anbefales at besøge Fanøs Kunstmuseum, der har hjemme i byen. Andre seværdigheder er kirken fra 1782 og udstillingen ved Sønderho gl. Fuglekøje, hvor I bliver klogere på naturen og fuglene.

 Die Radtour führt Sie fast umd die gesamte Insel. Ihren Namen verdankt sie den fünf höchsten "Bergen", soll heißen Dünen, auf Fanø. Die Belohnung für eden Einsatz sind herrliche Aussichten über die Insellandschaften, auf Esbjerg und das Festland.

In Sønderho an der Südspitze der Insel haben Sie die Hälfte geschafft. Nehmen Sie sich Zeit für eines der schönsten Dörfer Dänemarks mit 300 denkmalgeschützten Seemannshäusern. Fanø ist eine alte Künstlerkolonie, ein Besuch im hier ansässigen Fanø Kunstmuseum lohnt unbedingt. Weitere Sehenswürdigkeiten sind die Kirche von 1782 und die Natur-Ausstellung bei der Alten Vogelkoje Sønderho.

NORDBY

FANØ

HALEN

Sandflod Hede

Fanø Klitplantage

Albuen

Fanø Bugt

Hvidbjerg

Knudtofte Bjerg

Pælebjerg

Silkeborg

Sønderho Mølle

Sønderho

Kåverdalen

TØNDERMARSKEN

Tøndermarsken © VisitDenmark.com

Tøndermarsken – Turforslag / Tourenvorschlag

→ **56 km**

 Dette turforslag minder om Panoramarute 401, der er beskrevet andetsteds i guiden, men vi fremhæver nogle andre seværdigheder.

Nordvest for Højer ligger Emmerlev Klev, en lille klint ved Vadehavet. Klinten er et eldorado for stensamlere, for her kan man finde sten fra stort set alle egne af Skandinavien og Østersøområdet. Måske finder I endda et fossil?

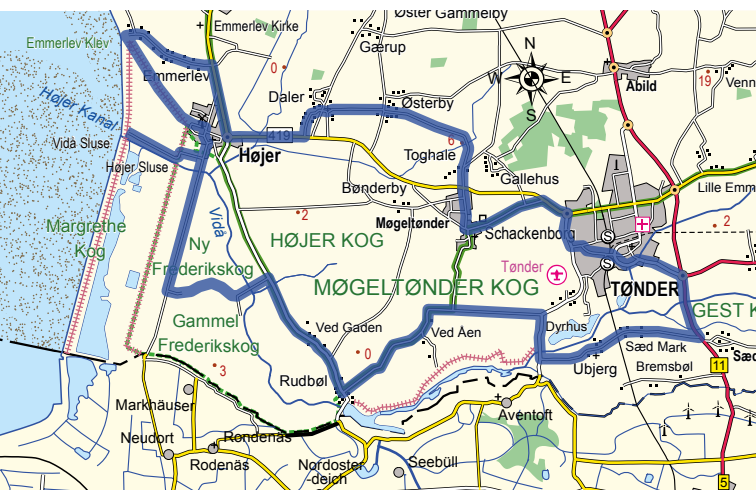
Vidå Slusen lige syd for Højer er også et besøg værd. Slusen og det fremskudte dige blev indviet i 1982 og har siden da beskyttet Tøndermarsken og indbyggerne i området mod oversvømmelser. Syd for Tønder kan I glæde jer til Ubjerg Kog med de karakteristiske gårde, der er bygget på værfter. Præstegården stammer helt tilbage fra 1615. Stop også ved Nørresø, som er genetableret for at skabe gyde- og opvækstområde til den sjældne fisk snæbel.

 Diese Route erinnert an die Panoramaroute 401, die schon an anderer Stelle erwähnt ist – wir betonen aber einige andere Sehenswürdigkeiten.

Nordwestlich von Højer liegt Emmerlev Klev, eine kleine Steilküste am Watt. Sie ist ein Dorado für Steinesammler, denn hier findet man Steine aus praktisch allen Teilen Skandinaviens und der Ostseeregion. Vielleicht finden Sie sogar Fossilien?

Auch die Schleuse Vidå Slusen südlich von Højer lohnt einen Besuch. Die Schleuse und der äußere Deich wurden 1982 eingeweiht und schützen seither erfolgreich die Tøndermarsch und ihre Bewohner vor Überschwemmungen.

Südlich von Tønder können Sie sich auf Ubjerg Kog mit seinen typischen, auf Warften erbauten Höfe freuen. Der Pfarrhof stammt von 1615. Halten Sie auch am See Nørresø, der renaturiert wurde, um für den seltenen Schnäpel gute Laich- und Aufwuchsbedingungen zu schaffen.

ESBJERG - MARBÆK

Esbjerg © Niclas Jessen

Esbjerg-Marbæk – Turforslag / Tourenvorschlag

→ 17 km

 Fra centrum i Esbjerg til Nationalpark Vadehavet ved Varde
ås udløb: en dejlig varieret cykeltur langs Ho Bugt.

Når nu I starter i Esbjerg, er det næsten obligatorisk at besøge Fiskeri- og Søfartsmuseet nord for havnen, inden I cykler mod Hjerting. På vej ud af byen passerer I også byens vartegn, de fire hvide mænd.

Hjerting Strandpark ud mod bugten rummer både skov, overdrev, hede, mose, strand og hav. Vil I også bade fra børnevenlige Sjelborg, skal I lige orientere jer i tidevandstabellen, for det kan man kun ved højvande.

I fortsætter til den fredede Marbæk Hede og nyder den smukke udsigt over bugten fra Gulebjerg, inden I når frem til Marbæk Plantage, som er det største rekreative område i nationalparken. Parkér gerne cyklerne og gå en tur ad de afmærkede stier.

Von Esbjergs Stadtzentrum zum Nationalpark Wattenmeer
an der Mündung des Varde Å: Eine herrlich
abwechslungsreiche Tour entlang der Ho Bucht.

Startet man in Esbjerg, ist ein Besuch des Fischerei- und Seefahrtmuseums nördlich des Hafens ein Muss, bevor es nach Herting weitergeht. Auf dem Weg aus der Stadt passieren Sie auch ihr Wahrzeichen, die Skulptur der vier weißen Männer. Der Hjerting Strandpark Richtung Bucht umfasst Wald, Allmende, Heide, Moore, Strand und Meer. Wenn Sie im kinderfreundlichen Sjelborg baden wollen, müssen Sie die Tide berücksichtigen – nur bei Flut ist Badezeit...

Weiter geht es durch die geschützte Marbæk Heide mit schöner Aussicht auf die Bucht vom Gulebjerg. Dann erreichen Sie den Wald Marbæk Plantage, das größte Erholungsgebiet im Nationalpark. Stellen Sie gerne die Räder ab und wandern Sie auf den markierten Wegen.

MANDØ

Mandø © Bert Wiklund

Mandø – Turforslag

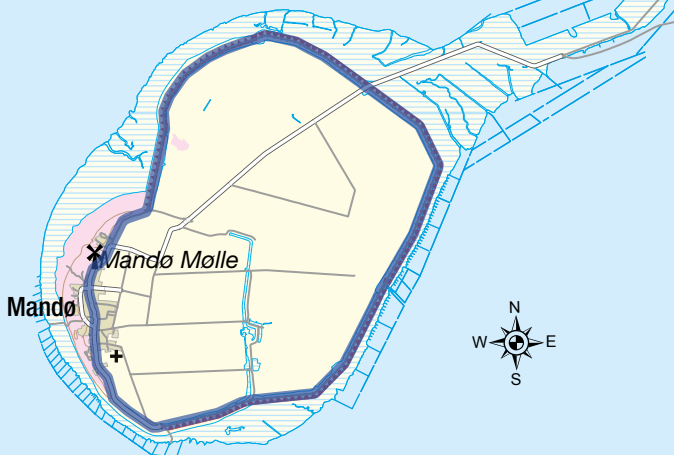
9 km

 Turen rundt på Mandø er så kort, at man sagtens kan tage et par runder. Og hvorfor ikke? Det er et helt særligt sted, og der er cykelruter på 10, 9 og 7,5 km.

Oplevelsen starter allerede på turen over til øen: Fra Vester Vedsted på fastlandet (sæt tid af til at besøge det fantastiske Vadehavscenter!) kører traktorbusser i pendulfart ud i Vadehavet. Men kun ved lavvande, for ved højvande er vejen oversvømmet. At cykle til øen er muligt, men det anbefales ikke. Cyklerne må gerne komme med bussen, men der er også cykeludlejning ved bussens p-plads på Mandø.

Når man først er kommet ud på øen, er det svært ikke at forelske sig i den storslåede natur. Den lille ø med ca. 40 beboere ligger midt i Vadehavet, og her er åbne vidder og et helt fantastisk fugleliv, ikke mindst forår og efterår. Et havdige går næsten hele øen rundt og beskytter mod havets kræfter. Det er flere gange blevet brudt, senest i 1981, hvor 200 får og 18 kreaturer druknede. Derefter blev diget forstærket, og siden har det holdt stand.

Møllen er øens vartegn, men I skal også besøge hjemstavns museet, kirken, redningsstationen, naturudstillingen og vandstandssojlen. På sandbanken Koresand kan I både bade, samle rav og se sæler. Øen har spise- og overnatningssteder, og hvis I har lyst til en tur ud i Vadehavet, kan det foregå på hesteryg.

MANDØ

Mandø – Tourenvorschlag

→ **9 km**

 Die Tour um Mandø ist so kurz, dass man gleich mehrere Runden drehen kann. Und warum nicht?

Die Radrouten an diesem speziellen Ort sind 10, 9 und 7,5 km lang.

Das Erlebnis beginnt schon auf dem Weg zur Insel: Ab Vester Vedsted auf dem Festland (Unbedingt das Wattenmeercenter besuchen!) pendeln Traktorbusse durch's Watt zur Insel. Aber nur bei Ebbe, da der Weg bei Flut überspült ist. Man kann zur Insel radeln, was aber nicht empfehlenswert ist. Die Räder können im Bus transportiert werden, an dessen Halteplatz auf Mandø gibt es aber auch einen Verleih.

Ist man auf der Insel, fällt es schwer, sich nicht in die großartige Natur zu verlieben. Die kleine Insel mit ca. 40 Einwohnern liegt mitten im Wattenmeer mit offenen Weiten und einem phantastischen Vogelleben, vor allem im Frühjahr und Herbst. Ein Deich führt fast um die ganze Insel und schützt sie vor den Kräften des Meeres. Er ist schon mehrfach gebrochen, zuletzt 1981, als 200 Schafe 18 Stück Vieh ertranken. Danach wurde der Deich erfolgreich verstärkt.

Die Mühle ist das Wahrzeichen der Insel, besuchen sollte man aber auch Heimatmuseum, Kirche, Rettungsstation, Naturausstellung und Pegelmesslatte. Auf der Sandbank Koresand kann man baden, Bernstein sammeln und Seehunde sehen. Auf Mandø laden Gastronomie und Unterkünfte ein, auf dem Pferderücken kann man zudem ins Watt hinaus reiten.

© VisitDenmark.com

 Denne cykelbog er udviklet i det grænseoverskridende
 NAKUWA-projekt. Projektet skal udvikle og afsætte
 produkter og tilbud indenfor natur- og kulturturisme i det danske
 og nordtyske Vadehav.

NAKUWA er finansieret af Interreg Deutschland-Danmark med
 midler fra Den Europæiske Fond for Regionaludvikling. Læs mere
 om Interreg Deutschland-Danmark på www.interreg5a.eu.

 Dieses Fahrradbuch wurde im Rahmen des
 grenzüberschreitenden Projekts NAKUWA entwickelt.
 Grenzüberschreitende Produkte und Angebote in den
 Themenfeldern Natur- und Kulturtourismus im Kontext des
 Weltnaturerbes sollen im Rahmen des Projektes entwickelt und
 vermarktet werden.

NAKUWA wird gefördert durch Interreg Deutschland-Danmark
 mit Mitteln des Europäischen Fonds für regionale Entwicklung.
 Erfahren Sie mehr über Interreg Deutschland-Danmark unter
www.interreg5a.eu.

Oversigtskort / Übersicht

